

законодавчим органом при розробці та прийнятті нових законодавчих актів.

Однією з функцій ЄСПЛ є здійснення ним інтерпретаційної діяльності, яка проявляється у змісті усього рішення, тобто у кожній з його частин: процедурі; факти; питання права. Тому, рішення ЄСПЛ ухвалюються (приймаються) у декларативній формі. У ньому переважно оголошуються те, у чому саме полягає порушення Конвенції у конкретній справі.

Отже, такий напрямок судової ЄСПЛ, як інтерпретаційна діяльність може проявлятися також з урахуванням національних правових правил і традицій правового регулювання, рівня прояву соціальних норм, досконалості та ефективності національного правосуддя.

Література

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

2. Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>.

3. Цивільне процесуальне право України (Загальна частина): підруч. / О.В. Гетманцев, Л.А. Кондрат'єва, Л.А. Остафійчук, А.Л. Паскар, І.Ю. Татулич; за ред. О.В. Гетманцева. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, 2022, 408 с.

УДК 349.2 (043.2)

Гетьманцева Н. Д., д.ю.н., професор,
Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна,

РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЯК ЮРИДИЧНИЙ ЗАСІБ ЗМІЦНЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЗАКОННОСТІ

Правові позиції Конституційного Суду України – явище неординарне, оскільки, незважаючи на відсутність його законодавчого визначення, воно регулярно застосовується в актах органу конституційної юрисдикції у випадках посилання на його попередні рішення, висновки або окремі ухвали. Така практика є цілком слушною, оскільки впливає насамперед зі значення терміна «позиція» - точка зору, ставлення до чого-небудь [1, с. 63]. В наш час здатність суду бути універсальним засобом вирішення правових спорів і ліквідації правової невизначеності невпинно зростає. Наразі в суспільному житті практично відсутні відносини, які не були б

підвідомчі органам правосуддя [7, с. 179]. Це ж саме стосується і сфери трудових правовідносин. Однак, в плані тлумачення, роз'яснень та рекомендацій доленосними є рішення Конституційного Суду України, єдиного органу конституційної юрисдикції в Україні. Згідно ст. 147 Основного Закону держави «Конституційний Суд України дає офіційне тлумачення Конституції України та законів України». Зважаючи на положення відповідної норми, можемо говорити, що саме правова позиція даного суду, відображена у формі конкретного рішення, є не що інше як нормативно-інтерпретаційне вирішення законодавчої проблеми, якому притаманний офіційний та остаточний характер. Зауважимо, що рішення і висновки Конституційного Суду України не можуть мати характеру нормативно-правових актів, які здатні активно регулювати суспільні відносини. Адже конституційно і законодавчо визначена компетенція Конституційного Суду України не передбачає нормотворчості, крім тої, що пов'язана з регламентацією частини питань організації його внутрішньої роботи [6, с. 29.]. Однак це не заперечує можливості визнання нормативного характеру відповідних актів в тому розумінні, що вони конкретизують чинне законодавство України і не регулюючи самостійно суспільні відносини, вони, тим не менше, задіяні в цьому процесі, адже застосування положень Конституції і законів України, щодо яких Конституційним Судом України дано офіційне тлумачення, можливе лише з урахуванням правових позицій Конституційного Суду України, викладених у відповідних рішеннях. Останні, як відомо, є обов'язковими до виконання на всій території України [5, с. 59]. У контексті сказаного варто підкреслити думку В. П. Тихого про те, що функціональне призначення рішень Конституційного Суду України про офіційне тлумачення Конституції та законів України - це юридичний засіб забезпечення їх правильного й однозначного розуміння і застосування, а отже, й один з юридичних засобів укріплення конституційної законності, охорони Конституції України [4, с. 107.].

Сфера трудового права та відносини, що виникають у зв'язку з реалізацією людиною її природного права на працю та здатності до праці як такої – не виняток у плані наявності неоднозначного тлумачення норм трудового законодавства. З огляду на це проаналізуємо рішення Конституційного Суду України, що має місце в сфері трудових відносин. Так, першоосною всього «трудового життя» є конституційне право на працю. Як відомо, це природне право людини, в основі якого право суб'єктивного вибору – працювати чи ні, а у випадку вільного волевиявлення до праці – право обирати форму її здійснення та рід трудової діяльності. Так чи інакше, але КЗпП України містить дещо іншу інтерпретацію конституційного положення, що врешті-решт призводить до зміни сутнісного наповнення категорії «право на працю». Зокрема,

право на працю у відповідності з нормою ст. 2 даного Закону – це право на одержання роботи. У зв'язку з цим очевидним є той факт, що на практиці відповідне формулювання викликає ряд непорозумінь. А основне питання пов'язане з роллю держави, яку вона відіграє у забезпеченні реалізації права на працю. Адже ч. 2 ст. 43 Конституція України визначає, що держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. Однак, КЗпП України гарантує громадянам право на одержання роботи, що забезпечується державою.

Вирішує дану колізію офіційна позиція органу конституційної юрисдикції, сформульована у рішенні Конституційного Суду України від 7 липня 2004 року № 14-рп/2004. Її суть полягає у наступному: кожен має право на працю, а держава, у свою чергу, створює умови для повного здійснення даного права та гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності. Реалізація права громадянина на працю здійснюється шляхом укладення ним трудового договору і виконання кола обов'язків за своєю спеціальністю, кваліфікацією або посадою, яка передбачається структурою і штатним розписом підприємства, установи чи організації [3]. Згодом відповідне формулювання було змістовно розширене та доповнене положеннями наступного змісту: конституційне право громадян на працю означає можливість кожного заробляти собі на життя працею, вільно вибирати професію чи спеціальність відповідно до своїх здібностей і бажань, реалізовувати свої бажання щодо зайняття працею за трудовим договором (контрактом) на підприємстві, в установі, організації незалежно від форм власності або самостійно забезпечувати себе роботою». «Виходячи із зазначеної позиції можна стверджувати, що право на працю означає не гарантування державою працевлаштування кожній особі, а забезпечення саме рівних можливостей для реалізації цього права [2]. Крім того, у рішенні Конституційного Суду України від 15 жовтня 2013 року у справі № 1-18/2013 зазначено, що «право на працю є природною потребою людини своїми фізичними та розумовими здібностями забезпечувати своє життя». Дане твердження, на наш погляд, підтверджує, що у процесі забезпечення практичної реалізації права на працю держава відповідальна за створення умов та організацію сприятливого середовища, щоб праця та її здійснення приносила людині не лише заробіток, але й сприяла її розвитку як особистості та фахівця своєї справи. Таким чином, вищезазначені рішення Конституційного Суду України шляхом офіційного тлумачення положень Основного Закону держави, а також КЗпП України подолали правову колізію щодо

визначення змісту категорії «право на працю», визначивши при цьому роль держави у його забезпеченні.

Література

1. Овчаренко В. Правові позиції Конституційного Суду України: поняття, суть і можливості перегляду. *Вісник Конституційного Суду України*. 2013. № 5. С. 62–71.
2. Рішення Конституційного Суду від 16 жовтня 2007 року у справа № 8-рп/2007. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-07>.
3. Рішення Конституційного Суду від 7 липня 2004 року у справі № 14-рп/2004. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v014p710-04>.
4. Тихий В. Правова природа Конституційного Суду України, його повноваження, рішення та висновки. *Право України*. 2012. № 1–2. С. 97–110.
5. Цимбалістий Т.О. Правова природа актів органу конституційної юрисдикції. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 4. С. 59–61.
6. Шаповал В. Становлення конституціоналізму в Україні: проблеми теорії. *Право України*. 1998. № 5. С. 27–30.
7. Ярошенко О.М. Рішення Конституційного Суду України як джерела трудового права. *Право і безпека*. 2004. № 3 (4). С. 178–181.

УДК 349.22 (043.2)

Дибань М. П., к.ю.н.,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПОРУШЕННЯ ТРУДОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ ПІД ЧАС УКЛАДЕННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Дотримання трудового законодавства про працю в процесі реалізації права на працю, зокрема на етапі виникнення індивідуальних трудових правовідносин – укладання трудового договору, в багатьох аспектах є визначальним фактором демократизації та стабільності трудових правовідносин, а також запорукою сумлінності, узгодження інтересів сторін у подальшому перебігу трудових правовідносин. Але відсутність ефективного правового механізму регулювання виникнення трудових правовідносин щодо дотримання гарантій, як засобів забезпечення прав особи при укладанні трудового договору, призводять до порушень роботодавцями трудових прав осіб, які влаштовуються на роботу.

Насамперед, обмеження прав та інтересів осіб, які прагнуть укласти трудовий договір відбувається на початковому етапі досягнення згоди про укладання трудового договору, а саме коли роботодавець відмовляє особі у прийнятті на роботу без законних підстав. У законодавстві такі дії роботодавця дістали назву «необґрунтована відмова у прийнятті на